

Täysistunto

Keskiviikko 14.4.2021 klo 14.00—18.30

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista toimista rangaistusten täytäntöönpanossa ja tutkintavankeuden toimeenpanossa covid-19-epidemian johdosta

Hallituksen esitys HE 44/2021 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Ministeri Henriksson, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.00 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Käsiteltävänä on väliaikaisesti voimassa oleva laki koronaviruspandemian johdosta tehtävistä toimista rangaistusten täytäntöönpanossa ja tutkintavankeuden toimeenpanossa. Tätä lainsäädäntöä on valmisteltu yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen, Vankiterveydenhuollon yksikön ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman, ja se olisi voimassa lokakuun loppuun saakka.

Den här remissdebatten gäller förslaget till en temporär lag om åtgärder med anledning av coronaepidemin vid verkställighet av straff och häktning. Lagstiftningen har beretts i samarbete med Brottsförhållandenmyndigheten, Enheten för hälso- och sjukvård för fångar och Institutet för hälsa och välfärd. Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt och skulle gälla till och med slutet av oktober.

Esityksen tavoitteena on varmistaa riittävä ja täsmällinen säädöspohja, jonka perusteella Rikosseuraamuslaitos voisi torjua tehokkaasti koronavirusepidemiaa etenkin vankiloissa. Tavoitteena on myös varmistaa rangaistusten täytäntöönpanon turvallisuus niin vangeille, henkilökunnalle kuin yhteiskunnallekin. Vankeusrangaistusten turvallista täytäntöönpanoa edellyttävät myös kansainväliset ihmisoikeussopimukset, joihin Suomi on sitoutunut. Tällä esityksellä pyritään varmistamaan Rikosseuraamuslaitoksen toimintakyky poikkeusolosuhteissa.

Vankiloiden suljetut laitosesuhteet lisäävät taudin leviämiskä. Tästä esimerkkinä on viime viikolla kantautuneet uutiset Helsingin vankilasta, joka on jouduttu asettamaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 40/2021 vp

sulkutilaan useiden tartuntojen vuoksi. Kaikki vankilan 240 vankia on asetettu karanteeniin.

Ehdotettavalla lailla selkeytettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltaa päättää vankilan tai sen osaston erilaisten toimintojen, vankien tapaamisten ja vankien poistumislupien rajoittamisesta koronaepidemian leviämisen estämiseksi. Rajoituspäätös voitaisiin tehdä, jos on ilmeistä, että jo toteutetut muut toimenpiteet eivät ole riittäviä epidemian leviämisen estämiseksi. Toiminnot, tapaamiset ja poistumisluvat voitaisiin viimesijaisena keinona myös keskeyttää kokonaan enintään kahdeksi viikoksi. Rikosseuraamuslaitoksen rajoitus- ja keskeytystoimia koskeva päätös edellyttäisi Vankiterveydenhuollon yksikön asiantuntija-arviota siitä, että epidemiatilanne on ylittänyt laissa säädetyn kynnyksen.

Värderade talman! För att åtgärder för att begränsa eller ställa in verksamhet ska kunna införas krävs det alltid att åtgärderna är nödvändiga för att bekämpa epidemin. I lagen föreslås bestämmelser om vilka sysselsättningar, besök och permissioner som ska kunna begränsas eller ställas in. Exempelvis kan besök av barn inte begränsas eller ställas in med stöd av lagen.

Arvoisa puhemies! Rajoitus- tai keskeyttämistoimenpiteiden käyttöönotto edellyttäisi aina, että ne olisivat välttämättömiä epidemian torjumiseksi. Laissa säädettäisiin siitä, millaisia toimintoja, tapaamisia ja poistumislupia voitaisiin rajoittaa tai keskeyttää. Esimerkiksi lapsen tapaamisia ei voitaisi lain nojalla rajoittaa tai keskeyttää. Myös valvottuja tapaamisia olisi jatkossa jossain muodossa. Lisäksi rajoitus- ja keskeytystoimien aikana vangeille tulisi sallia tavanomaista joustavammin yhteydenpito vankilan ulkopuolelle esimerkiksi videoyhteyden välityksellä. Ehdotetulla lainsäädännöllä turvattaisiin siten myös vankien keskeisten perusoikeuksien toteutumista rajoitustoimien aikana.

Esityksen mukaan oikeusministeriö voisi rajoittaa asetuksella yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon aloittamista, jos se olisi välttämätöntä rangaistuksen asianmukaisen täytäntöönpanon turvaamiseksi. Yhdyskuntaseuraamusten kohdalla asetuksenantovaltuus olisi uusi. Vankeusrangaistusten aloittamista voidaan oikeusministeriön asetuksella siirtää, ja näin on tehtykin epidemian aikana. Asetuksen voimassa ollessa voitaisiin myös lykätä tai keskeyttää jo täytäntöönpanossa olevia yhdyskuntaseuraamuksia. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Heinonen.

14.05 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvä oikeusministeri, hyvät edustajakollegat ja muut täysistuntoa seuraavat! Ministeri Henriksson esitteli tämän hallituksen esityksen 44 vuoden 2021 valtiopäiville, joka on siis väliaikainen laki toimista rangaistuksen täytäntöönpanossa ja tutkintavankeuden toimeenpanossa. Ehdotettavan lain tavoitteena on, niin kuin ministeri kertoi, varmistaa vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa sekä tutkintavankeuden toimeenpanossa riittävän täsmällinen säädöspohja myös koronavirusepidemian aikana. Tässä siis on kyse siitä, että vankiloissa voitaisiin tehdä toimenpiteitä, rajoittaa vankien tapaamisia ja poistumislupia, keskeyttää muita toimenpiteitä ja myös rajoittaa tapaamisia lukuun ottamatta lasten tapaamisoikeutta. Tähän on yhdistetty myös videoyhteyden parantaminen. Nämä ovat hyviä ja kannatettavia esityksiä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 40/2021 vp

Vankiloissa covid-19:n leviämistä yritetään ehkäistä huolehtimalla hyvästä hygieniasta ja riittävästä turvaetäisyyksistä. Henkilökunnalle on suositettu kasvomaskin käyttöä lähi-kontaktia vaativissa työtehtävissä, ja lisäksi usean vangin asuttamista samaan selliin on pyritty vankiloissa nyt välttämään. Tästä huolimatta Rikosseuraamuslaitos, Rise, kertoi, että esimerkiksi Helsingin vankilassa on todettu useita koronavirustartuntoja vangeilla, ja vankila on tämän vuoksi itse asiassa asetettu sulkutilaan. Vankeja on jo nyt jouduttu siirtämään muihin laitoksiin, eikä sulkutilan aikana uusia vankeja ole voitu ottaa sisään Helsingin vankilaan. Helsingin vankilan kaikki noin 240 vankia on itse asiassa asetettu karanteeniin, joka kestää 17.4. asti, ja myös koko henkilökunta on päätetty Helsingin vankilassa testata.

Myös esimerkiksi meillä Hämeessä Riihimäen vankilassa mutta myös Turun ja Jokelan vankiloissa on jo tavattu covid-19-tartuntatapauksia. Lisäksi vanginvartijoita on asetettu karanteeniin jo tässä vaiheessa, ja vankiloiden toiminta on, hyvät kollegat, vakavasti uhattuna. Vankilat toimivat jo nyt niin sanotussa lakisääteisessä minimissä. Näin ollen työtoiminta ja vankien kuntouttava toiminta ovat olleet itse asiassa mahdottomia järjestää, ja vain ulkoilut on toistaiseksi pyritty toteuttamaan. On myös huomioitava, että vankiloissa on paljon heikkokuntoisia vankeja, joille koronavirustartunta olisi kohtalokas, ja sairaalavartiointi tulisi voida järjestää, vaikka vankeja jouduttaisiin siirtämään tehohoitoon. Vankeinhoidon toimintakyvystä on pystyttävä pitämään kiinni, vaikka tilanne muuttuisikin nopeasti yhä huonompaan suuntaan.

Kun tässä tänään on käsittelyssä lainsäädäntökokonaisuus, jossa puhumme vankiloiden koronaturvallisuudesta, niin mielelläni kuulisin vankiloista vastaavalta oikeusministeri Henrikssonilta arviota siitä, mikä on tällä hetkellä meidän vankiloiden tilanne ja miten me pystymme takaamaan sen, että jos vankeja joutuu tehohoitoon, niin vartiointi pystytään esimerkiksi sairaalaolosuhteissa järjestämään. Kuinka veitsenterällä meidän vankiloiden tilanne tällä hetkellä on? Pitää siis pohtia, olisiko itse asiassa paikallaan katsoa, että nämä vanginvartijat vankiloissa olisivat sellainen ryhmä, joka olisi myös tässä rokotusjärjestyksessä erityisesti huomioon otettava. He toimivat täysin poikkeuksellisessa työympäristössä, ja tämä tilanne saattaa hyvin nopeasti muuttua erittäinkin akuutiksi, ja silloin koko meidän vankeinhoidon järjestelmä on uhattuna. Myös tästä mielelläni kuulisin oikeusministerin arvion, voitaisiinko miettiä vankeinhoidon rokotusaikataulua hieman nopeammaksi.

Arvoisa puhemies! Näitä toimenpiteitä, joita tässä esityksessä on esille tuotu, mielelläni kannatan, mutta tästä ehkä puuttuvat nämä, joita puheenvuoroni loppupuolella esille nostin, eli vanginvartijoiden nopeampi rokottaminen ja sitten järjestelyt ja ratkaisut niitä tilanteita varten, kun vangit, erityisesti vaaralliset vangit, joutuisivat tehohoitoon.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Keto-Huovinen.

14.10 Pihla Keto-Huovinen kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvä ministeri! Koronaviruspandemian aiheuttamien poikkeusolojen myötä poikkeusjärjestelyitä on tarvittu yhteiskunnan jokaisella sektorilla. Myös vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa tämä on vaatinut pitkin vuotta useampia määräaikaista keinoja, joiden avulla tilanteeseen on pystytty reagoimaan paremmin. Muun muassa rangaistusten täytäntöönpanon aloittamisia on lykätty.

Pandemia on vaikuttanut vankiloiden toimintaan, vaikka Suomessa vankiloiden tilanne on ollut suhteellisen hyvä kansainvälisesti verrattuna aina viime viikkoihin asti, kun sitten

Pöytäkirjan asiakohta PTK 40/2021 vp

uutisia rupesti tulemaan tuolta Helsingin vankilasta. Tilanne on kuitenkin ollut ongelmallinen, koska meillä ei ole riittävää lainsäädäntöpohjaa, ja nyt ehdotetun lain tavoitteena on varmistaa ministerin kertomin tavoin se, että vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntaseuramusten täytäntöönpanossa sekä tutkintavankeuden toimeenpanossa olisi riittävän täsmällinen säädöspohja ympäröivään todellisuuteen nähden — tähän on todellakin tarvetta. Nyt ehdotettu laki olisi väliaikainen ja koskisi vain koronapandemiaa, mutta pidän ehdottoman tärkeänä, että lain valmistelua jatketaan alkuuperäisen esityksen pohjalta niin, että jatkossa meillä on säädökset kunnossa myös vankiloiden työntekijöiden työn turvallisuutta ja vankien henkeä ja terveyttä ajatellen, mikäli tulee uusia pandemioita.

Arvoisa rouva puhemies! Ei pidä kuitenkaan unohtaa, että tavoitteena on samalla turvata vankien keskeisten oikeuksien toteutumista myös meneillään olevan epidemian aikana. Euroopan kidutuksen vastainen komitea on todennut koronaviruspandemian yhteydessä, että vapautensa menettäneiden terveyden ja turvallisuuden suojelemiseksi tulee tehdä kaikki mahdollinen mutta nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan saa johtaa epäinhimilliseen tai nöyryyttävään kohteluun, ja tästä on pidettävä kiinni. Tässä on lopulta kyse samasta asiasta kuin muissakin yhteyksissä rajoituksista puhuttaessa: ovatko ehdotetut toimenpiteet todella viimesijaisia, tarkkarajaisia ja oikeasuhtaisia tilanteeseen nähden.

Esityksessä todetaan, että Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö voisi päättää vankilan tai sen osaston erilaisten toimintojen, vankien tapaamisten ja vankien poistumislupien rajoittamisesta tai keskeyttämisestä epidemian leviämisen estämiseksi sellaisissa tilanteissa, joissa on ilmeistä, että jo toteutetut toimenpiteet tai vankeuslain, tutkintavankeuslain tai tartuntalain mahdollistamat toimenpiteet eivät ole riittäviä — ja näin sen kuuluu olla. Tiukempiin rajoituksiin on mentävä vasta, kun muut käytössä olevat keinot on jo kokeiltu ja todettu riittämättömiksi. Hallituksen esityksen lausuntokierroksella annetuista lausunnoista kuitenkin on käynyt jo ilmi, että esityksen perusteella on vaikea arvioida, milloin tällaisessa tilanteessa todella ollaan.

Esitys sisältää asioita, joita on syytä pohtia tarkemmin, jotta hyvät tavoitteet varmasti toteutuvat toivotulla tavalla. Esitykseen ei sisälly esimerkiksi mitään sääntelyä päiväjärjestysten sisällöstä rajoittamis- ja keskeyttämistoimien aikana, mikä voisi pahimmissa skenaarioissa johtaa siihen, että vangit olisivat käytännössä lähes ympäri vuorokauden suljetuina selleihinsä. Vakavissa tilanteissa tämä voi hetkellisesti olla perusteltua, mutta siltä varalta, että tilanne pitkittyy viikoiksi tai jopa kuukausiksi, on sääntelyn oltava tällaisissa tilanteissa tarkempaa ja selkeämpää. Kenenkään oikeuksia ei pidä rajoittaa epidemian varjolla yhtään enempää kuin on perusteltua.

Toisena huomiona totean ihan vain lyhyesti, että vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuramusten lykkäytymisestä johtuvat sumat ja niiden purkaminen tulevat jatkossa vaatimaan lisäresursseja niin Rikosseuraamuslaitoksen kuin vankiterveydenhuollon osalta, ja toivon hallituksen huomioivan nämä tarpeet tulevissa päätöksissään.

Kaiken kaikkiaan tässä esityksessä on kyse tarpeellisista asioista ja tavoitteet ovat hyviä, ja meidän täytyy nyt vain pitää huolta siitä, että tavoitteet todella täyttyvät tarkoituksenmukaisesti. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Koponen, Ari.

14.15 Ari Koponen ps: Arvoisa puhemies! Rikosseuraamuslaitoksen tilanne ei ole kestävä, jos laitoksella ei ole toimintansa tukena lainsäädäntöä, johon nojaten epidemian leviä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 40/2021 vp

mistä voidaan torjua ja samalla huolehtia rangaistusten turvallisesta ja asianmukaisesta täytäntöönpanosta. Esityksessä ehdotetaan, että Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö voisi päättää vankilan tai sen osaston erillisten toimintojen, vankien tapaamisten ja vankien poistumislupien rajoittamisesta tai keskeyttämisestä epidemian leviämisen estämiseksi. Tällainen päätös voitaisiin mielestäni tehdä, jos on aivan ilmeistä, että jo toteutetut toimenpiteet eivät ole riittäviä taudin leviämisen estämiseksi ja sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista kaikille osapuolille. Kentältä tulleiden tietojen mukaan yksiköissä tehdyt päätökset eivät ole tehonneet: esimerkiksi vangeille järjestettävien toimintojen rajoittaminen, ryhmäkokojen pienentäminen, maskien käyttö vangeilla ja muiden rajoitusten tiukentaminen.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Hyrkkö.

14.16 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Koronapandemia näkyy jokaisen ihmisen arjessa ja niin myös vankiloissa. On tärkeää, että vankien ja henkilökunnan terveysturvallisuudesta huolehditaan ja että Rikosseuraamuslaitoksen toimintakyky turvataan. Yhtä lailla kuin kaikissa perusoikeusrajoituksissa myöskään vankien osalta ei pidä tehdä yhtään sen pidemmälle meneviä rajoituksia kuin mikä on välttämätöntä. On perusteltua, että terveyden turvaamiseksi tehtävät rajoitukset ovat sopusoinnussa yhteiskunnassa muutoin tehtävien rajoitusten kanssa. Vaikka tällä lainsäädännöllä on kiireellinen tarve, on perusoikeusvaikutusten ja -herkkyyksien arvioinnissa noudatettava suurta huolellisuutta.

Pidän tärkeänä, että vankien yhteydenpito läheisiinsä ja mielekäs toiminta, kuten opiskelu, vankilassa turvataan. Tämä on paitsi inhimillisesti oikein myös merkityksellistä sen kannalta, miten sopeutuminen takaisin yhteiskuntaan vankila-ajan päätyttyä onnistuu. Olennaista on myös varmistaa, että rajoituksista ei aiheudu sellaisia yhteisvaikutuksia, joita voidaan vankilaolosuhteissa pitää kohtuuttomina. Esimerkiksi sosiaalisen kanssakäymisen täydellistä rajoittamista ei tule tehdä ilman asianmukaista, lakiin perustuvaa syytä.

Vankilan toimintojen rajoittamisessa ja tapaamisten keskeyttämisessä on ensisijaista pyrkiä järjestämään toiminnot vaihtoehtoisin, terveysturvallisin keinoin, jotka rajoittavat vankien oikeuksia mahdollisimman vähän. Tällaisia ovat esimerkiksi tapaamiset ulkona tai etäyhteyksillä, opetus etäyhteyksillä, kirjastopalvelut omassa sellissä, vapaa-ajan toiminta normaalista poikkeavin järjestelyin esimerkiksi ulkotiloissa.

Arvoisa puhemies! Erityisen tärkeitä on huolellisesti arvioida rajoitusten vaikutukset lapsiin ja huolehtia, että lapsen etu toteutuu kaikissa tilanteissa, kuten YK:n lapsen oikeuksien sopimus edellyttää. On hyvä, että esityksessä on rajattu lasten tapaamisoikeus rajoitusten ulkopuolelle, mutta myös muilta osin lapsivaikutuksia on katsottava tarkkaan läpi vielä täällä eduskuntakäsittelyssä.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Essayah.

14.18 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! On todella tärkeää, että tämä säädöspohja saadaan kuntoon näihin rajoitus- ja keskeyttämistoimenpiteisiin ja sitä kautta pystytään tehokkaasti estämään epidemian leviämistä. Silloin viime keväänähän, kun tosiaan pandemia tänne Suomeen levisi, päädyttiin niihin ratkaisuihin, joissa haettiin aika paljon näitä rangaistusten toimeenpanemisen lykkäämisiä. Tietenkään se ei pitkällä tähtäimellä voi missään tapauksessa olla kestävä ratkaisu, ja oli tosi tärkeää, että tämä lainsäädäntö on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 40/2021 vp

nyt saatu tänne. Tietysti tässä vaiheessa vähän herää se kysymys, että ehkä tässäkin olisi toivonut hivenen ripeämpää toimintaa asian suhteen — vai oliko sitten kenties ajatuksena, että tämä epidemian pahin vaihe tästä nyt laantuu ja emme tarvitsisi sitten tämäntyyppistä lainsäädäntöä? Mutta on joka tapauksessa tärkeää, että tämä on nyt täällä, ja täällä on minusta hyvin nostettu esille näitä oikeasuhteisuuksia, esimerkiksi tämän lapsen tapaamisen rajoittaminen. Sitä ei voitaisi lain nojalla rajoittaa tai keskeyttää, koska kyse on kuitenkin todella tärkeästä oikeudesta. Ennen kaikkea katson tätä siitä lapsen oikeuden näkökulmasta.

Sitten tässä mietin tätä — kollegojenkin puheenvuoroissa nousi esiin tämä sosiaalisten suhteitten rajoittamisen huoli — kun täällä nostetaan tämä ”yhteydenpito vankilan ulkopuolelle videoyhteyden tai muun soveltuvan teknisen yhteydenpitotavan välityksellä”. Täytyy kuitenkin muistaa se, että kun viime keväänä meillä ikäihmisten — esimerkiksi hoivakodeissa ja dementiakoodeissa olevien ihmisten — kohdalla näitä toimenpiteitä pistettiin toimeen, niin taisi kyllä siinä vaiheessa vähän unohtua se, miten näitä sosiaalisia suhteita ihmisiltä rajoitetaan, vaikka kuitenkin muita perusoikeuksia ei sinällensä oltu rajoitettu. Kyllähän nyt jälkikäteen katsottuna monet ihmiset, jotka eivät välttämättä itse edes ymmärtäneet, mitä ympärillä tapahtuu, joutuivat hyvin kohtuuttomien rajoitustoimenpiteitten kohteiksi — eivät voineet ymmärtää, miksi heidän läheisensä eivät enää käy, miksi he ovat siellä yksin suljettuina niihin omiin huoneisiinsa, ja muuta vastaavaa. Nämä ovat nyt niitä asioita, joita tietysti näin jälkikäteen, jälkiviisaana, voidaan sitten katsoa, mutta siinä mielessä täytyy muistaa, että tässä yhteiskunnassa on kyllä rajoitettu ihmisten sosiaalisia suhteita niittenkin kohdalla, joilla ei sinällensä ole rangaistuksesta ollut kysymys.

Täällä kun ministeri on paikalla, niin totean, kun edustaja Heinonen nosti tätä rokotusjärjestyskysymystä esille, että tämä on minun mielestäni kyllä ihan aiheellinen pohdittava. Ja toisaalta sitten ihan kysyn: mitä tietoja Rikosseuraamusvirastolla on ylipäättänsäkin vankien ja toisaalta vanginvartijoitten sairastumisesta? Joitakin tietoja julkisuudessa on ollutkin. Sitten on tietysti tärkeää pohtia, millä tavalla sitten, jos esimerkiksi vaarallinen vanki sairastuu, tällaisessa tilanteessa toimitaan ja sitten tämä valvonta pystytään suorittamaan, jos hän joutuu esimerkiksi vaikka [Puhemies koputtaa] tehohoidon kohteeksi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Huttunen.

14.21 Hanna Huttunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki väliaikaisista toimista rangaistusten täytäntöönpanossa ja tutkintavankeuden toimeenpanossa koronaepidemian johdosta. Esityksessä ehdotetaan, että Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö voisi päättää vankilan tai sen osaston erillisten toimintojen, vankien tapaamisen ja vankien poistumislupien rajoittamisesta tai keskeyttämisestä epidemian leviämisen estämiseksi. Tällainen päätös voitaisiin siis tehdä, jos olisi ilmeisestä, että epidemian leviämisen estämiseksi jo toteutetut vankeuslain, tutkintavankeuslain tai tartuntatautilain mahdollistamat toimenpiteet eivät ole riittäviä taudin leviämisen estämiseksi ja sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Ehdotetun lain tavoitteena on siis varmistaa se, että vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa sekä tutkintavankeuden toimeenpanossa olisi riittävän täsmällinen säädöspohja koronapandemian varalle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 40/2021 vp

Mielestäni tämän kiireellisen, erittäin tärkeän ja määräaikaisen hallituksen esityksen ohella tulisi ryhtyä jo nyt pohtimaan pysyvämpiä lakiesityksiä ja käytänteitä mahdollisten uusien pandemioiden varalle. On nimittäin erittäin todennäköistä, että tämä koronapandemia ei tule jäämään viimeiseksi vitsaukseksi maallemme ja maailmalle. Ongelmiin on todellakin hyvä varautua jo ennalta eikä sitten, kun ongelmat ovat jo päällä. Koronapandemia on kiistatta osoittanut, kuinka haavoittuva moderni yhteiskuntamme on ja saattaa tulevaisuudessakin olla pandemiatilanteessa, ellemme varaudu ennalta. Tiivis, nykyaikainen asutus ja suuret laitokset ovat hyvästäkin hygieniasta huolimatta riski tautien leviämisen kannalta.

Nykyisessä hallitusohjelmassa on kirjaus siitä, että nykyistä vankilaverkkoa ei karsita. Haluaisinkin kysyä ministeriltä, olisiko tulevissa suunnitelmissa syytä jopa hajauttaa vankilaverkkoa entisestään ja siirtää entistä pienempiin yksiköihin. Maakunnissa sijaitsevilla vankiloilla on myös kiinteä yhteys yritysmaailmaan, yhteys alueen työllisyyteen ja elinvoimaan. Tässä olisi monia hyviä tulevaisuuden visioita.

Pidän hallituksen esitystä ja sen tavoitteita hyvinä, ja tulemme perehtymään lakivaliokunnassa varmasti vielä huolella siihen sekä tähän keskusteluun, mitä salissa käydään evästykseksi.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Hänninen.

14.24 Katja Hänninen vas: Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen lähetekeskustelussa on hyvä ottaa esille myös se, että lapsiasiavaltuutettu nosti muutama viikko sitten ilmestyneessä vuosikertomuksessaan esille huolen siitä, että viime vuonna vankien oikeus tavata lapsiaan oli heikko. Lapsiasiavaltuutettu sai aiheesta yhteydenottoja ja oli yhteydessä Rikosseuraamuslaitokseen. Lapsen oikeuksien kannalta on erittäin tärkeää, että lapsella on mahdollisuus tavata vanhempiaan myös silloin, kun lapset eivät asu vanhempiensa kanssa, esimerkiksi silloin kun lapsen vanhempi on vankilassa. Tätä oikeutta ei tule rajata edes poikkeusaikana. Poikkeusaikana meidän päättäjien onkin oltava erityisen valppaana, että tämä oikeus säilyy. Tämän oikeuden turvaamisessa ei valitettavasti onnistuttu viime vuonna vankien lasten kohdalla.

Arvoisa puhemies! Sen vuoksi nyt käsitellyssä oleva hallituksen esitys on tärkeä. Meille vasemmistoliitossa on tärkeää, että perhe-elämän suoja ja lapsen oikeuksien turvaaminen ovat keskiössä, kun rajoituksia tehdään. Oikeusvaltiossa nämä oikeudet koskevat kaikkia, myös yhteiskunnan marginaalissa eläviä vankeja ja heidän lapsiaan. Eduskunnan lapsen puolesta -ryhmän puheenjohtajana haluan kiittää siitä, että esityksessä todetaan, ettei lapsen tapaamisia voitaisi lain nojalla rajoittaa tai keskeyttää. Tämä on äärimmäisen tärkeä lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta.

Puhemies Anu Vehviläinen: Olemme tässä vaiheessa käyttäneet tälle melkein kokonaan sen puolen tunnin ajan. Annan tähän loppuun puheenvuoron ministeri Henrikssonille, 3 minuuttia, olkaa hyvä.

14.26 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos kaikille edustajille hyvin rakentavasta keskustelusta ja hyvistä kysymyksistä.

Ensinnäkin tästä tilanteesta meidän vankiloissa: Tähän mennessä yhteensä noin 70 henkilöä on vuoden aikana sairastunut covid-19:ään, ja siihen lukumäärään kuuluvat sekä van-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 40/2021 vp

git että henkilöstö. Näistä kaksi vankia on ollut sairaalahoidossa, ja kun vanki joutuu sairaalahoitoon, noudatetaan normaalitoimenpiteitä, eli poliisi ja Rikosseuraamuslaitos yhteistyössä sopivat näistä valvontamenetelmistä. Sellaista vaaraa ei pitäisi olla, että henkilö, joka on tehohoidossa, lähtisi karkaamaan. Silloin ei tehohoito edes ole se paras paikka.

Näin ollen tämä kysymys sinänsä on tärkeä. Me nähdään nyt, että vankiloissa tilanne on huonontunut. Onneksi olemme viime vuonna pärjänneet aika hyvin, mutta nyt tulee varsinkin Helsingin vankilasta huolestuttavia uutisia. Tällä viikolla kaikki vangit ja kaikki ne, jotka työskentelevät Helsingin vankilassa, tullaan testaamaan, ja se saattaa tietenkin myös johtaa siihen, että näitä tapauksia tällä viikolla tulee esille useampi.

Joka tapauksessa varsin tärkeä on myös tämä lainsäädäntö. On tärkeää, että vankiloitten sisällä pystytään hyvään säädöspohjaan nojautuen myös rajoittamaan vankien toimintaa silloin kun on vaarana, että covid-19 lähtee siellä sitten liikkeelle sillä tavalla, että sekä henkilöstö että muut vangit ovat vaarassa saada tartunnan, ja tähän tämä lakiesitys tähtää.

Tässä tuli myös kysymys rokotejärjestyksestä. Sehän on sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan asia, ja tässä olemme hallituksessa lähteneet siitä, että kuuntelemme herkäällä korvalla, mitä meidän terveysviranomaiset esittävät. On olemassa monta sellaista henkilöstöryhmää, jotka ovat erityisessä asemassa — niitä ovat vanginvartijat, poliisit, opettajat ja niin edelleen — ja olemme hallituksessa lähteneet siitä, että parasta on, että meidän terveysviranomaiset ottavat kantaa siihen, mikä on se rokotusjärjestys, mitä tässä maassa noudatetaan, eikä me lähdetä poliittisesti siihen vaikuttamaan [Ben Zyskowiec: Te olette jo lähteneet, te olette jo panneet poliitikon pukinsorkan sinne!] vaan noudatetaan sitä, mitä sieltä esitetään.

No sitten, arvoisa puhemies, tässä tuli myös kysymys tästä vankien päiväjärjestyksestä. Tietenkin se on niin, että mahdollisuuksien mukaan pitää yrittää järjestää [Puhemies koputtaa] vangeille päiväsaikaan sellaista toimintaa, joka on mielekästä, mutta ottaen huomioon ne rajoitukset, joita tarvitaan, jotta tauti ei lähde sitten vankiloissa leviämään. — Kiitos.

Puhemies Anu Vehviläinen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 14.29.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 17.58.

Puhemies Anu Vehviläinen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä. — Edustaja Werning poissa. — Edustaja Kivisaari.

17.58 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! Korona on vaikuttanut koko yhteiskuntaan ja asettanut haasteita myös vankiloiden toimintaan. Useissa vankiloissa onkin todettu tartuntoja. Pahin tilanne taitaa olla Helsingin vankilassa, jossa vangeilla on todettu useita koronavirustartuntoja. Helsingin vankilassa kaikki vangit ovat vankiterveydenhuollon asettamassa karanteenissa, ja koko vankila taitaa olla tällä hetkellä sulkiutilassa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 40/2021 vp

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö voisi päättää yhden tai useamman vankilan toimintojen rajoittamisesta. Rajoitustoimet voisivat koskea koko vankilaa tai yksittäistä osastoa, ja ne voisivat koskea sekä vankeusvankeja että tutkintavankeja. Rajoitustoimet voisivat koskea vankien tapaamisia, ja myös poistumislupia voitaisiin rajoittaa tai keskeyttää ne kokonaan. Rajoitustoimien käyttöönotto edellyttäisi, että ne ovat välttämättömiä taudin leviämisen ehkäisemiseksi.

Rajoitusten vangeille aiheuttamia haittoja vähennettäisiin esimerkiksi mahdollistamalla tavanomaista vapaampi yhteydenpito vankilan ulkopuolelle videoyhteyden välityksellä. Hallituksen esityksen mukaan vankiloiden perushuoltoon lukeutuvia toimia, kuten ulkoilua, ei voitaisi rajoittaa. Rajoitukset eivät myöskään koskisi vangin lapsen tai asiamiehen tapaamista. Myöskään erittäin tärkeästä syystä myönnettävää poistumislupaa ei voisi rajoittaa.

Puhemies! Pidän tätä esitystä perusteltuna. Se oikeastaan jatkaa tätä pitkää koronarajoitusten ketjua, johon olemme monien toimenpiteiden osalta ajautuneet. Vankilat ovat tietysti erityisolosuhteita, joissa myös terveysturvallisuuden vaateet ovat olemassa.

Puhemies Anu Vehviläinen: Edustaja Salonen.

18.00 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Tämän esityksen tavoitteena on, että vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa ja tutkintavankeuden toimeenpanossa olisi riittävä säädöspohja koronavirusepidemian varalle. Tällä varmistetaan, että tarvittavat toimenpiteet voidaan sujuvasti tehdä ilman viivytyksiä ja että epidemian vaikutukset rangaistusten täytäntöönpanossa olisivat mahdollisimman vähäiset.

Suomi on oikeusvaltio, jossa tulisi kaikin tavoin varmistaa vankeusrangaistuksen ja tutkintavankeuden kaltaisten järjestelmien toimivuus myös kriisioloissa. Nykytilan ongelmana on ollut se, ettei se ole huomioinut epidemian vaikutuksia riittävästi. Tuomittujen ottamista vankiloihin on osin jouduttu rajoittamaan, ja esimerkiksi vankien tapaamisia ja poistumislupia on evätty epidemian aikana ajoittain laajamittaisesti. Lisäksi vankiloiden sisäistä toimintaa, kuten työ- ja vapaa-ajan toimintaa, on jouduttu rajoittamaan.

Useissa maissa koronavirus on päässyt leviämään laajamittaisesti vankiloissa, eikä vastaavaa taudin leviämistä ole vältetty Suomessakaan. Sen vuoksi on tarpeen päivittää toimenpiteitä siten, että myös vankiloiden henkilökunnan terveyttä ja turvallisuutta suojellaan. Tilanteen vakavuudesta kertoo sekin, että esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamies, joka kansallisesti tekee tarkastuksia vankiloihin ja muihin suljettuihin laitoksiin, on epidemian vuoksi joutunut keskeyttämään tarkastuksensa.

Tämä esitys on tarpeellinen korjaus, jolla puututaan epidemiaolosuhteista aiheutuneisiin epäkohtiin vankeusrangaistuksen ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa sekä tutkintavankeuden toimeenpanossa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.